

Elektronikus szolgáltatások a hatékony közigazgatás szolgálatában

Ponác György Márk¹

Absztrakt

Az új évezred első éveiben tovább folytatódó technológiai változások kihívások elé állítják a közigazgatást. Az elektronikus szolgáltatások köre egyre bővül, mind az állampolgárokkal való kapcsolat, mind a hivatali munka tekintetében. A dolgozat számba veszi a közigazgatásnak a technológiai változásokra adott válaszát, az ehhez kapcsolódó tervezési feladatokat és a megvalósult fejlesztéseket, illetve foglalkozik az elektronikus közigazgatási szolgáltatásoknak a regionális fejlődésre, regionális növekedésre gyakorolt hatásával.

Az elektronikus szolgáltatások közigazgatásban való felhasználásához kapcsolódó tervezési feladatok közül kiemeljük Magyarország Nemzeti Fejlesztési Tervét, az eKormányzat 2005 stratégiát és programtervet valamint a Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus Kormányzat Központ munkáját, illetve beszámolunk a közszolgálati reform informatikai vonatkozásairól is.

A regionális gazdasági növekedési modellek számba vételét követően bemutatjuk azt az összefüggésrendszert, amelyben az elektronikus közigazgatási szolgáltatások hozzájárulnak a gazdasági növekedéshez a tudás-alapú tényezőkön és az innovációkon keresztül. A dolgozat felvázolja a további fejlesztések trendjeit, valamint az ehhez kapcsolódó elvárásokat és javaslatokat is megfogalmaz.

1. Technológiai paradigmaváltás a közigazgatásban

A XX. század utolsó két évtizedében technológiai paradigmaváltás zajlott le, ami átfőrmálta a gazdaság értéktermelő folyamatait és a társadalmi viszonyokat. A posztmodern kor kulcságazatai közül kiemelkedik az infokommunikációs szektor, amely az előállított összértékben egyre nagyobb arányt képvisel, illetve átfőrmálja a többi szektor értékteremtő folyamatait. Növekszik a szolgáltatások aránya a megtermelt értékben, és mind az ipari mind a személyi szolgáltatások területén az egyedi, személyre szabott megoldások térhódítása figyelhető meg. Az infokommunikációs konjunktúra egyes csoportok esélyegyenlőségét javította, míg másokat kizárt a lehetőségekből. A digitális analfabetizmus felszámolása a fejlett országokban is aktuális feladat.

A hazai információs társadalom megfelelő kialakulásához szükséges, hogy a társadalom tömegesen befogadja az informatikai eszköztárat (Glatz F. 2000). A tudomány-és technológiapolitika illetve a társadalmpolitika összehangolt cselekvése teremetheti meg azokat a feltételeket, amelyek az információs társadalom és a tudásgazdaság fejlődését elősegíthetik. A tudásgazdaság olyan értéktermelő rendszerként írható le, amelyben a társadalmi és a gazdasági tőkevagyon összetételében a tudás, a know-how, az alkalmazói képességek és a szakértői ismeretek nagy arányt képviselnek. Az információs társadalom illetve a tudástársadalom gazdasági alrendszerét az infokommunikációs ágazatok és a médiagazdaság képezi le.

---

¹ tanácsadó, ICG – Infora Consulting Group Kft., email: mark.ponacz@icg.eu.com

Az infokommunikációs technológiák fejlődése egyrésztől állami beavatkozást, állami támogatásokat igényel, másrésztől átformálja az állami szektor működési folyamatait is. Az e-kormányzás² olyan kormányzást jelent, amely az infokommunikációs technológiákat alkalmazza a belső és a külső kapcsolatok átalakítása érdekében. Az infokommunikációs technológiák alkalmazása mellett az államnak továbbra is a közösség számára hasznos, legitim, transzparens és elszámoltatható kormányzást kell biztosítania. (ENSZ, 2003.) Az e-kormányzás illetve az e-közigazgatás célja tehát az infokommunikációs technológiák alkalmazása révén a közjő szolgálata, a stabilizáció, továbbá a szabályozás hatékonyságának és a közszolgáltatások minőségének a javítása.

Az ENSZ (2003) globális e-kormányzati kutatásának fő eredményei három pontban foglalhatók össze. Egyrészt megállapítást nyert, hogy egyetlen ország vagy országcsoport sem rendelkezik monopóliummal az e-kormányzati alkalmazásokat érintő elképzelések, tervezés és politikai felhatalmazás tekintetében. Másodsorban kimutatták, hogy egyelőre kevés országban vezették be az e-kormányzati megoldásokat hivatali ügyintézés vagy hálózatok működtetése (networking) céljából. Harmadrészt leírták azt, hogy egyre kevesebb kormányzat használja az infokommunikációs technológiákat az állampolgárok politikai részvételének biztosítására, és ahol ezt teszik, ott is csak alacsony szinten.

Az ENSZ (2003) kutatási eredményei között szerepel továbbá egy szakértői interjúkon alapuló lista, amely az e-kormányzati fejlesztések mozgatórugóit, motivációs tényezőit tárja fel. Az e-kormányzati területen dolgozó szakértők szerint fontos hajtóerőt jelent, hogy az új technológiák révén csökkenthető a bürokrácia, korábban nem létező szolgáltatásokat lehet bevezetni, fejlődik az infokommunikációs eszközök alkalmazásának képessége, bővül a tudásgazdaság, az e-business számára is példaértékű fejlesztések jöhetnek létre, újabb kommunikációs csatornával gazdagodik a demokratikus párbeszéd rendszere, növekszik a közigazgatás tudásállománya, nő a politikai folyamatok nyitottsága és transzparenciája, továbbá az infokommunikációs technológiák a politika fókuszába kerülnek. A szakértők elvárásaként fogalmazták meg, hogy a megvalósuló e-kormányzati, e-közigazgatási fejlesztéseknek a valós közösségi igényeken kell alapulniuk, valamint integrálniuk kell a back-office irodai rendszereket és a rendelkezésre álló adatbázisokat. Kockázatként értékelték, hogy megváltozik a hivatalok munkakultúrája, melyben az alkalmazottak a nagyfokú ellenőrzéstől, a vezetők pedig az információáramlás feletti kontroll elvesztésétől tartanak.

A változásmenedzsment eszközök szakszerű bevetése is igényként fogalmazódott meg az e-kormányzati alkalmazások elindításával kapcsolatban. A változásmenedzsmenten belül fontos lehet az üzleti életben sikeres megoldások átültetése, mint például a work flow menedzsment. Az e-kormányzás további előfeltétele a hivatali felhasználók intenzív képzése, az alkalmazások egyszerű, könnyen érthető kivitelezése és a szolgáltatások helyi kontextusának illetve a felhasználói kör speciális igényeinek a figyelembe vétele. Természetesen a digitális szolgáltatások bevezetése nem jelenti a hagyományos hivatali ügyintézés lehetőségének megszüntetését sem. Az e-kormányzati alkalmazásokkal szemben követelményként fogalmazódik meg a biztonság, a költséghatékony üzemeltetés, a területi és vezetési szintek közötti integráció és a továbbfejleszthetőség. Végül az on-line szolgáltatások minőségének és fenntarthatóságának biztosítékeként a hálózatokhoz való csatlakozást és a hálózatos tudásmegosztást jelölték meg a szakértők.

² idegen szóval e-government, tágabb értelemben véve e-kormányzás, szűkebb értelemben véve e-közigazgatás

2. Az e-közigazgatás tervezési feladatai és intézményrendszere Magyarországon

Az e-kormányzás kérdéseivel jó ideig az átfogó információs társadalom fejlesztési szakanyagok foglalkoztak, melyek közül kiemelhetjük az 1995-ös Nemzeti Informatikai Stratégiát (NIS), valamint az 1999-es Tézisek az információs társadalomról és a Magyar Válasz az Információs Társadalom kihívására című dokumentumokat. Kormányzati szinten első alkalommal a Nemzeti Információs Társadalom Stratégia (NITS) elektronikus kormányzat alprogramja foglalkozott a kérdéssel. A dokumentum a demokratizálódás és a szolgáltató állam erősítése érdekében szorgalmazta az e-kormányzati fejlesztéseket, ezen belül kiemelten az elektronikus közbeszerzési rendszer megteremtését, az elektronikus aláírás jogi szabályozását és az egységes hírközlési törvény megalkotását.

Az információs társadalom ügyét a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) gondolta tovább, ahol 2002-ben fogadták el a Magyar Információs Társadalom Stratégia (MITS) elkészítésének a rendjét, összehangolva az eEurope programmal és a Nemzeti Fejlesztési Tervvel. A MITS az egész kormányzat számára határoz meg stratégiai célokat és szemléleti megközelítést, illetve szervezeti háttérrel biztosít hozzá a MeH Elektronikus Kormányzat Központ (EKK) létrehozásával. A MITS egyik részstratégiája, az eKormányzat 2005 (2003) elnevezésű dokumentum, amely stratégiaként és programtervként definiálja önmagát.

Az Európai Unió tagállamaiban az egyoldalú on-line szolgáltatások már jórészt kiépítésre kerültek, jelenleg az interaktív szolgáltatások bevezetése zajlik. Az Európai Bizottság 1999 végén hozta nyilvánosságra az első eEurope akciótervet, melyet az eEurope2002 és az eEurope2005 követett. Ez utóbbi a szélessávú internet hozzáférés társadalmi elterjesztését és az ezen az infrastruktúrán elérhető szolgáltatások kiépítését tűzte ki célul. Az európai uniós programok közös jellemzője, hogy széles társadalmi rétegek számára kívánja hozzáférhetővé tenni az elektronikus kormányzati, közigazgatási szolgáltatásokat és ügyel az esélyegyenlőségre. Az operatív célok között a közérdekű információk elérhetőségének javítása és egyes ügyek interneten keresztüli intézésnek a bevezetése szerepel.

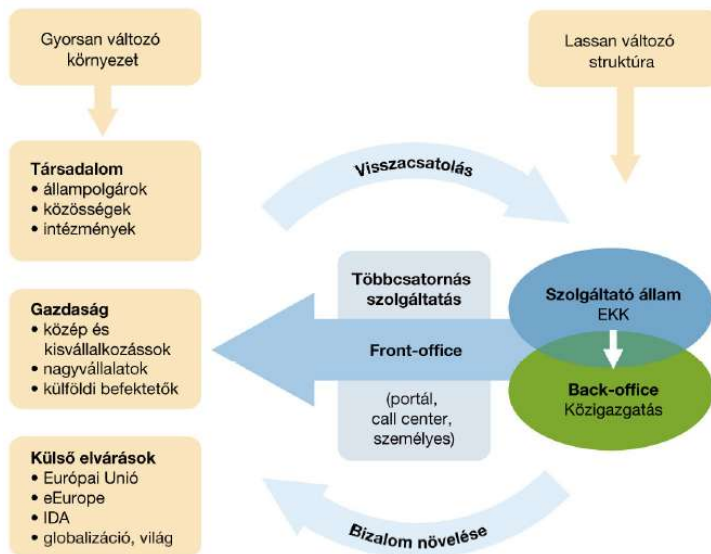
Az eEurope2005 konkrét célkitűzése ajánlást jelent a tagállamok számára a 20 leginkább keresett szolgáltatás online elérhetőségének megteremtésére. Az üzleti szféra javára főként egyes adónemek bevallását, statisztikai adatközléseket, közbeszerzési és engedélyezési eljárásokat illetve vállalatok alapítását ajánlja on-line módon elintézhetővé tenni a programterv. Magánszemélyek javára a lakcímváltozás bejelentését, egészségügyi és társadalombiztosítási adminisztratív szolgáltatások igénybe vételét, személyi adóbevallás készítését, rendőrségi bejelentéseket, felsőoktatásba való jelentkezést, álláskeresést, építési engedélyek kérelmezését, gépjárművek nyilvántartásba vételét valamint közkönyvtárak katalógusaiban való böngészést javasolja online módon elérhetővé tenni a programterv.

A szolgáltatások benchmarkja 4 minőségi mutató alapján történik, a szolgáltatás jellege szerint. Az első szint az információs, tájékoztató jellegű szolgáltatásokat jelenti, a második szint egyirányú interakciót biztosít, a harmadik szint kétirányú interakciót biztosít, míg a negyedik szinten a teljes online tranzakció valósul meg, azaz a teljes ügyintézési folyamat online módon lebonyolítható, ideértve a fizetést és a kész dokumentumok, határozatok, engedélyek kézbesítését is. A kézbesítés bizonyos esetekben szintén tisztán

elektronikus formában valósul meg, digitális aláírással hitelesített elektronikus ügyirat formájában.

Az eKormányzat 2005 (2003) helyzetelemzése szerint az e-kormányzati alkalmazások fejlesztését a lakosság bizalmatlansága, a közigazgatás merevsége, a jogalkotás lassúsága és az állam defenzív viselkedése hátráltatja. A dokumentum felhívja a figyelmet, hogy a közigazgatás bürokratizmusát állampolgár-központú szemléletnek kell felváltania, melyhez kapcsolati és szerepmodellt alkotott. (1. ábra)

1. ábra: Az e-kormányzás külső és belső erőtere és kapcsolati rendszere

Forrás: eKormányzat 2005 (2003) 18. o.

Az eKormányzat 2005 (2003) az elektronikus kormányzatot a szó technológiai értelmében határozza meg, azaz a kormányzati munka technológiai korszakváltására helyezi a hangsúlyt. Ennek megfelelően az elektronikus kormányzat három, jól elkülöníthető szerkezeti elem, a front-office, a back-office valamint a közigazgatás és az ügyfelek közötti kommunikációt lehetővé tevő kapcsolati réteg együtteseként jelenik meg. A fejlesztés irányait a dokumentum hat átfogó programban foglalta össze. Az „alapinfrastruktúra kiépítése” a fizikai infrastruktúra megteremtését és dolgozók képzését foglalja magában. Az „e-szabályozás bővítése” eljárások és szabványok kiadását illetve jogszabályalkotást jelent. Az „e-hatékonyság építés” a kormányzati működést támogató rendszerek, tartalmak és szolgáltatások kifejlesztését és integrációját illetve a nyílt forráskódú rendszerek támogatását és az elektronikus közbeszerzés megteremtését célozza meg. Az „e-szolgáltatások” átfogó program az elektronikus ügyintézéshez szükséges rendszerek, tartalmak és szolgáltatások kialakítását célozza meg. Az „e-kultúra fejlesztés” a hivatali dolgozók ügyfélmenedzselő képességének a fejlesztését és a szervezeti együttműködés javítását szorgalmazza. Végül az „EU integráció” átfogó program a fejlesztések európai uniós jogszabályoknak való megfelelését, az európai hálózatokhoz való csatlakozást és az intézményrendszeren belüli tájékoztatást biztosítja.

Az e-kormányzás központi intézménye a MeH Elektronikus Kormányzat Központ, amely saját hatáskörben valósít meg immanens e-kormányzati feladatokat, koordinálja más szereplők e-kormányzattal kapcsolatos feladatvégzését illetve orientálja a közigazgatás szereplő által önállóan végzett e-kormányzati feladatokat. A MeH EKK-t kormány megbízott vezeti, aki felügyeleti jogkört gyakorol a központi közigazgatási szervek kormányzati informatikai stratégiája és fejlesztési tevékenysége felett, gondoskodik az európai integrációból eredő elektronikus kormányzati feladatok szervezéséről és végrehajtásáról, közreműködik a feladataihoz kapcsolódó célleírások és pénzeszközök kezelésében és ellátja a Kormányzati Informatikai Egyeztető Tárcaközi Bizottság elnöki feladatait³.

A Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság kiemelt projektjei közé tartozott az iratkezelés egységességéhez szükséges jogszabályok kidolgozása⁴, a nyílt forráskódú szoftverek felhasználási lehetőségeinek a megvitatása⁵, nyílt forráskódra építő Szoftver Kompetencia Központ kialakítása⁶, az elektronikus fizetés lehetőségeinek feltárása (SEMOPS⁷-projekt), az államigazgatási szolgáltatások szempontjából legfontosabbnak ítélt 46 kormányzati intézmény honlapjának a tartalmi-formai egységesítése⁸, a kormányzati portál tartalmának fejlesztése⁹, az elektronikus dokumentumok archiválásának szabályozása¹⁰, a digitális aláírás bevezetésével kapcsolatos szabványosítási törekvések koordinálása¹¹, valamint az eKormányzat 2005 stratégia megvalósításának nyomon követése és javaslatok megtétele¹².

A szolgáltató államhoz kapcsolódó reformfolyamatok felgyorsítása érdekében¹³ jött létre 2003-ban az Elektronikus Kormányzat Operatív Bizottság (EKOB), melyet később felruháztak¹⁴ a központi közigazgatás informatikai korszerűsítésének és a közigazgatási szolgáltatások korszerűsítésének koordinációs¹⁵ feladataival. Az EKOB fő feladata az Európai Bizottság közleményében¹⁶ ajánlott, az elektronikus kormányzás keretében a polgárok és vállalkozások számára nyújtandó hűsz szolgáltatás megvalósításának támogatása, illetve a nagy ügyfélforgalmú államigazgatási szervek elektronizálással kapcsolatos törekvéseinek összehangolása. Az EKOB tagjai olyan szervezetek, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak a lakossággal és a vállalkozásokkal, és nagy ügyfélforgalmat bonyolítanak¹⁷. Az EKOB 2005. évi munkaprogramja 6 ülést foglal magában, ahol a 20 kiemelt e-kormányzati szolgáltatás ügyével, illetve kapcsolódó témakörrel, többek között az elektronikus aláírás biztonságának növelésével és az IP telefonálás helyzetével foglalkozik a Bizottság.

³ 148/2002 (VII. 1.) Korm. rend.;141/2002. (VI. 28.) Korm. rend.

⁴ Tájékoztató... 2004a

⁵ Vitaindító... 2003.

⁶ Az intézmény legkorábban 2005 szeptemberében kezdi meg működését. (Tájékoztató... 2004c)

⁷ Secure Mobile Payment Service

⁸ Tájékoztató... 2004b

⁹ <http://www.magyarorszag.hu>

¹⁰ Az Eat. módosításának... 2004.

¹¹ Tájékoztató... 2004d

¹² Összefoglaló... 2004.

¹³ 1126/2003. (XII.12.) korm. hat

¹⁴ 1054/2004. (VI.3.) korm. hat.

¹⁵ Az EKOB a 2124/2003. (VI. 6.) korm. hat. alapján létrehozott Koordinációs Bizottság irányítása alatt működik.

¹⁶ COM/2001/0140 final

¹⁷ Többek között APEH, BM, OEP, MÁK, ORFK és VPOP.

A Nemzeti Fejlesztési Terv, a 2004-2006 közötti programozási ciklus európai uniós társfinanszírozású támogatások felhasználására vonatkozó fejlesztési terve szintén integrált módon foglalkozik az elektronikus kormányzati szolgáltatások fejlesztésével. A helyzetelemzés már leírja, hogy az információs társadalom jogi alapjai hiányosak, az elektronikus aláírásról szóló törvényt a gyakorlatban nem alkalmazzák, a távközlési törvény pedig nem képes a versenyhelyzet kikényszerítésére. A Nemzeti Fejlesztési Terv kiegészítő programozási dokumentuma, a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP) célkitűzései között szerepel a tudásgazdagság, tudásbázis fejlesztése és az innovációs képesség színvonalának emelése, valamint a technológia-intenzív iparágakra és szolgáltatásokra épülő gazdaság kiépítése. Ezen célkitűzések keretében került kijelölésre az elektronikus kormányzati szolgáltatások fejlesztése is.

A GVOP az „e-közigazgatás fejlesztése” intézkedés keretében járul hozzá a kormányzati elektronikus szolgáltatások fejlesztéséhez. Az intézkedés alapvetően a helyi önkormányzatok informatikai és kommunikációs fejlesztéseinek támogatását szolgálja. Az intézkedésen belül 2 komponens található: egyrészt a helyi önkormányzatok átfogó, integrált információs rendszereinek fejlesztése, az elektronikus ügyintézés bevezetése, az ügyintézés elektronizáltsági szintjének emelése, másrészt a helyi önkormányzatok tulajdonában vagy kezelésében lévő adatvagyon kihasználására irányuló fejlesztések támogatása. Az intézkedés célja a szolgáltató helyi önkormányzat, az ügyfél-barát ügyintézéshez elengedhetetlen háttér megteremtése.

Az intézkedés alcéljai között szerepel olyan átfogó, integrált önkormányzati információs rendszerek kifejlesztése, melyek közös rendszerben kezelik az összes önkormányzati feladatot, beleértve az ügyfelek részére nyújtott szolgáltatásokat, a minősített biztonságú elektronikus aláírást magában foglaló teljes elektronikus ügyintézt és az elektronikus fizetést is. A szolgáltatások elindítása pénzügyi és térinformatikai háttérszolgáltatásokat, a szervezetek új struktúráinak felépítése pedig változásmenedzsment és tanácsadási szolgáltatásokat tesz szükségessé. Az új rendszerek implementációjának lehetséges módja a már meglévő alkalmazások integrációja. A vállalkozásokkal és a lakossággal való kapcsolattartáshoz új, korszerű internet portálokat valamint adat- és információs rendszereket kell kialakítani. 2005 augusztusáig az első komponens (e-közigazgatási szolgáltatások) keretében 29 önkormányzat és területfejlesztési társulás nyert százmillió forintos nagyságrendű támogatást, míg a második komponens (az adatvagyon másodlagos hasznosítása) keretében 16 nyertest hirdettek ki egyenként legalább ötvenmillió forintos támogatással.

3. Az elektronikus kormányzati szolgáltatások hatása a regionális növekedésre

A növekedés általánosan elfogadott mérőszáma a nemzeti termék volumenének változása. A nemzeti termék függ a lakosság számától, a technikai haladástól, illetve annak régiószintű fogadásától, a régió térszerkezetétől, gazdasági ágazatainak szerkezetétől, infrastruktúrájától, a környezet állapotától, a politikai intézményrendszerétől és a régió társadalmának szerkezetétől. (Rechnitzer, 1994) A növekedés elemei közül az elektronikus kormányzati szolgáltatások esetében meghatározó a technikai haladás régiószintű fogadása, az infrastruktúra állapota és a társadalmi szerkezet.

A technológiai haladás régiószintű fogadása azért fontos, mert az infokommunikációs technológiák a versenyképesség jövőbeli forrását, a gazdaság motorját jelentik, és szinte minden szektorra kihatnak. Az információ-és tudásmenedzsment, az új termelés-szervezési és marketing technikák nagyban hozzájárulnak a termelékenység növeléséhez, az új piacok megszerzéséhez és az üzleti lehetőségek kiszélesedéséhez. A hálózatok kialakulása, különösen a tudás áramlását és hasznosulását biztosító hálózatok, tovább javíthatják a fenti technológiai újítások hatékonyságát és a növelhetik a hozzáadott értéket. Az infrastruktúra állapota tekintetében a szélessávú távközlési technológiák és a háztartások illetve a vállalkozások csatlakozásának aránya tekinthető meghatározónak. A társadalmi szerkezet szempontjából a hozzáférés lehetőségei, az esélyegyenlőség és az infokommunikációs technológiák alkalmazói képessége emelhető ki.

A regionális növekedés elméletei közül a neoklasszikus modell azt hangsúlyozza, hogy a termelési tényezők közötti eltérések a mobilitás révén egyenlítődnék ki, a régiók közötti különbségek a kiegyenlítődes irányában hatnak. Ezen modell alapfeltételei, mint például a termelési tényezők akadálytalan áramlása vagy a közel azonos termelési szerkezet csak korlátozottan érvényesek. A fejlődéssel együtt járó kumulatív és szinergia effektusok, úgymint a skáláhozadék, az agglomerációs hatások és a technológiai centrumok kialakulása¹⁸, éppen a fejlett régiók felé terelik a termelési tényezők áramlását. Ez eredményezi, hogy egyes régiók tartós versenyképességi előnyét, és a termelési tényezők kiáramlását a hanyatló térségekből. Az e-közigazgatás bevezetése a gyors és hatékony ügyintézés révén megkönnyíti az üzleti tevékenységek indítását és a ösztönzi a lakosságot az új eszközök alkalmazására, mindazonáltal értékes idő takarít meg az ügyfelek és munkabért a hivatal számára. Az e-közigazgatás tehát szintén olyan, tartós regionális előnyöket hordoz, melyek kumulatív hatással bírnak, és pozitívan hatnak ki a régió más szektoraira is.

A Keynes utáni területi növekedési modellek¹⁹ a beruházásokra és az azok által gerjesztett gazdasági hatásokra koncentrálnak. Az elektronikus kormányzati szolgáltatások esetében ezen modellek fogalmait kiterjesztve kell értelmeznünk, hiszen az infokommunikációs technológiák bevezetéséhez szükséges beruházások közül az infrastruktúraépítés mellett a humán tőkébe való befektetések is meghatározóak. A tudás, a tudástőke mérésének eljárásai kevésbé egzakta, ugyanakkor bizonyosan erősen befolyásolják a területi növekedést. Az e-közigazgatás megteremtése tehát beruházásokat igényel, de a húzóerőt elsősorban nem a fizikai tőke beruházások, hanem a szellemi tőke beruházások és a folyamatos működtetés jelentik.

A polarizációs elméletek a fejlődési különbségek kiszélesedésének magyarázatához nyújtanak adalékot, azonban ezek a modellek főleg az e-kormányzati alkalmazásokkal rendelkező illetve azt nélkülöző térségek összehasonlításában hasznosíthatók. Az Európai Unió tagállamaiban az eEurope programok direktívái és az európai uniós társfinanszírozású pályázatok biztosítják a technológiai szint és az elérhető szolgáltatások körének konvergenciáját.

Az endogén növekedés modelljei a régió belüli erőforrások újramozgósítását tartják a gazdasági fejlődés zálogának. Az exogén tényezők túlsúlyával, az erőforrások lefőlözésével és a települési hierarchia csúcsainak magas fokú specializációjával szemben kimutatják a belső erőforrások szerepét. Az e-kormányzati tevékenységnek is vannak olyan hatótényezői,

¹⁸ Rechnitzer, 1994.

¹⁹ Lásd Domar, Harrod illetve Hirschmann elméleteit. (Rechnitzer, 1994. 145-146. o.)

amelyek exogénnek tekinthetők, így például a régió területén kívül eső üzemeltetési központok vagy a fejlett területeken kihasznált, míg a fejletlen területeken kihasználatlan infrastruktúra hálózatok, azonban az endogén tényezők szerepe, úgymint a humán erőforrás fejlődésére gyakorolt hatások, valamint az ellátott területen a teljes körű, azonos színvonalú lefedettség legalább ennyire meghatározóak lehetnek.

A technológiai paradigmaváltás kiemelte egy további növekedési faktor, a hálózatosodás gazdaságfejlesztő szerepét is. Az e-kormányzati fejlesztésekre, az infokommunikációs infrastruktúra-illetve alkalmazói tudás fejlesztésére irányuló állami és közösségi politikák révén megteremtődtek a feltételei a tudástermelés hatékonyságnövelésének. A tudástermelés hatékonyságában a hálózatok kialakítása és működtetése fontos szerepet játszik. A kis-és középvállalkozói hálózatok, a civil szféra hálózatai és a nagyvállalatok közötti tudásmegosztás és tudástranszfer együttműködések újabb impulzust adhatnak a gazdasági növekedésnek. A hálózatszervezést és a hálózatosodást a Nemzeti Fejlesztési Terv pályázatai és a hazai pályázatok is támogatják. A közigazgatás adatvagyonának online hozzáférhetősége és az elektronikus ügyintézés jobb hatékonysága mindenképp erősíteni fogja a magasabb hozzáadott értékű termelés folyamatait, köztük a tudás újratermelését gyorsító hálózatok elterjedését.

Összefoglalás, javaslatok

Az infokommunikációs technológiák fejlődése átforgalmazta a gazdaság és a társadalom értékteremtő folyamatait. Az információs társadalom illetve tudástársadalom kialakulásához nagyfokú állami szerepvállalás szükséges, az oktatás, a képzés, az infrastruktúra-fejlesztés és a szolgáltatások korszerűsítése területén. A tudástársadalom építőkövét jelentő elektronikus kormányzati alkalmazások mind a hivatalok mind az állampolgárok és vállalkozások számára idő-és költségmegtakarítással járnak és javítják a hatékonyságot. Az e-kormányzati alkalmazások révén a csökken a bürokrácia, a hozzáférés kiszélesedik és új típusú szolgáltatások is elérhetővé válnak. A hivatali munka átalakítása hosszú folyamat, melyhez a dolgozók intenzív képzése és a változásmenedzsment eszközök szakszerű alkalmazása szükséges.

Magyarországon az e-közigazgatás tervezése az 1990-es évek közepén vált intenzívvé. Kormányzati szinten első alkalommal a Nemzeti Információs Társadalom Stratégia elektronikus kormányzat alprogramja foglalkozott a kérdéssel. Az Európai Unió eEurope akcióterveivel összhangban, 2003-ban készült el a Magyar Információs Stratégia, amelynek részstratégiája, eKormányzat 2005 (2003), hat átfogó program keretében operatív intézkedéseket határozott meg és létrehozta a Miniszterelnöki Hivatal keretében működő Elektronikus Kormányzat Központot is. A magyar intézményrendszer megkezdte az eEurope 2005 közösségi tervdokumentumban javasolt 20 leginkább keresett szolgáltatás online elérhetőségének megteremtését. Az EKK munkáját a Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság és az Elektronikus Kormányzat Operatív Bizottság támogatta. A Nemzeti Fejlesztési Terv illetve annak Gazdasági Versenyképesség Operatív Programja kiemelten támogatja a tudásgazdagság, tudásbázis fejlesztését és az innovációs képesség színvonalának emelését, valamint a technológia-intenzív iparágakra és szolgáltatásokra épülő gazdaság kiépítését, és ezen belül az e-közigazgatás fejlesztését. Az önkormányzati e-szolgáltatások fejlesztése illetve az adatvagyon hasznosítása érdekében 2005 augusztusáig két pályázat keretében 45 önkormányzat és térségfejlesztési társulás számára ítélték meg jelentős támogatást.

Az e-kormányzati és e-közigazgatási szolgáltatásoknak a regionális gazdasági növekedésben betöltött szerepét megvizsgálva elmondhatjuk, hogy szinte a választott modelltől függetlenül a technológiai haladás régiószintű fogadása, a humán erőforrások minősége, a társadalmi szerkezet és az alkalmazói képességek jelentik a növekedés kulcstényezőit. Kimutatható, hogy az Európai Unió tagállamaiban az e-kormányzati alkalmazások fejlesztése a közösségi szintű tervezés és a pályázati rendszer miatt konvergenciát mutat, de az egyes régiók közötti eltérések tartós fennmaradásával számolni kell. Az e-közigazgatás ugyanis kumulatív és agglomerációs hatásokat gerjesztő, tartós regionális előnyöket hordoz, melyet a tudástőke újratermelését szolgáló állami, civil és üzleti hálózatok tevékenysége felerősíthet.

A tudomány-és technológiapolitika számára további összehangolt, integrált megközelítésű, innovatív intézkedések meghozatala javasolható. Az innovációk esetében az alkalmazás és az értékesítés folyamatai érdemelnek kiemelt támogatást. A kormányzati szolgáltatások területén az teljesen interaktív alkalmazások széles körű bevezetése és az európai uniós hálózatokhoz való csatlakozás a fő feladat. A tudás újratermelését végző hálózatok szervezése és működtetése is támogatásra javasolható program, ami hozzájárul a fenntartható növekedéshez.

Irodalomjegyzék

- Glatz Ferenc (2000) Információs társadalom, 22. o. in Magyarország az ezredfordulón, szerk.: Glatz Ferenc. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
- ENSZ (2003) World Public Sector Report. E-government at the Crossroads. 2. p., 13. p., 33-35. p. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, New York.
- eKormányzat 2005 (2003) e-Kormányzat Stratégia és Programterv. Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus Kormányzat Központ. 6. o., 14-18. o., 44-48. o.
- Tájékoztató a közigazgatási szervek egységes iratkezelésének szabályozása témájú projekt (KEIR) eredményeiről (2004a) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Tájékoztató a honlap-harmonizációs projekt tapasztalatairól, különösen az Üvegseb törvényből eredő feladatok végrehajtásáról (2004b) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Tájékoztató a nyílt forráskódra építő Szoftver Kompetencia Központ kialakításáról (2004c) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Tájékoztató a digitális aláírás bevezetésével kapcsolatos „szabványosítás” elért eredményeiről a megvalósítandó feladatok tükrében (2004d) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Vitaindító anyag a KIETB ülésére az Open Source Software-ek (nyílt forráskódú szoftver) kormányzati felhasználási lehetőségeiről (2003) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Az Eat módosításának és a kapcsolódó jogszabályoknak az irányai, a kialakítás elvei (2004) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Összefoglaló az E-kormányzat 2005 Stratégia végrehajtásának aktuális fő feladatairól (2004) Kormányzati Egyeztető Tárcaközi Bizottság
- Rechnitzer János (szerk.; 1994) Fejezetek a regionális gazdaságtan tanulmányozásához. MTA Regionális Kutatások Központja, Győr-Pécs